

Monumentnummer*: 511825

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 mei 2000
Kadaster deel/nr 82908/18

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Terwolde	Voorst	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Nijbroek	D			2638

Omschrijving**

HOOFDGEBOUW (DE MATANZE). In eclectische trant omstreeks 1855 gebouwd en omstreeks 1876 ingrijpend verbouwd hoofdgebouw van de historische buitenplaats De Matanze, met enkele toevoegingen uit het begin van de 20ste eeuw op polyforme grondslag met serre, 5 zijdige uitbouwen, toren, veranda en balkon. Het gebouw is opgetrokken in door speklagen gelede baksteen en wordt overkapt door met leien gedekte schilddaken met gebogen dakschilden. Het gebouw rust op een driedelige naar onder toe trapsgewijs uitzwenkende bepleisterde voeting. Het in een vijverpartij in landschappelijke stijl gelegen gebouw is aan de noord- en zuidzijde door middel van een brug toegankelijk. De hoofdentree is aan de noordzijde gelegen en wordt vooraf gegaan door een stenen rondboogbrug, waarvan het stenen plankier naar de oprit halfrond uitzwenkt en rust op een rechte keermuur met blokmotief. De toegangsbrug is aan de voorzijde voorzien van twee stenen sierbollen op sokkel en van een siersmeedijzeren balustrade met voluutvormige spijlen met rozetten. De entree wordt overkapt door een rechthoekige houten baldakijn op 4 smeedijzeren zuilen, die één geheel vormen met de brug-balustrade. Het baldakijn is aan de onderzijde door een siersmeedijzeren lijst versierd en wordt aan de bovenzijde door een siersmeedijzeren balustrade met voluutvormige bloemranken bekroond. De aan de linkerzijde van de noordgevel gelegen ingangspartij bestaat uit een dubbele paneeldeur met glas-in-lood bovenlicht. Aan de noord en oostzijden en deels aan de westzijde worden de vensters geflankeerd door geblokte lisenen. De hoeken van de toren aan de noord- en westzijde en de hoeken van de 5 zijdige uitbouw aan de westzijde zijn eveneens van geblokte lisenen voorzien. Ter hoogte van genoemde lisenen en ter hoogte van de vensters springt de voeting iets naar voren. Ter hoogte van de verdieping wordt de gevel door een kroonlijstvormige cordonlijst geleed. De velden tussen en aan weerszijden van genoemde lisenen liggen iets terug en vertonen op de begane grond speklagen tussen bepleisterde verticale vlakken en op de verdieping rechthoekige, iets vooruitspringende bepleisterde vlakken. Boven de ingangspartij aan de noordzijde een T-venster. Er boven, op de tweede verdieping, een rechthoekige 2 ruitdakkapel met gebogen

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

fronton. Rechts van de entree bevindt zich de enigszins vooruitspringende toren met een centraal gelegen venstertravee. Op de begane grond, de eerste en tweede verdieping zit een T-venster en in de torenkap een oeil de boeuf. De torenkap wordt door een rechthoekige, rijk geprofileerde bekroning afgesloten, waarboven een windijzer is aangebracht. De hoeken van de toren worden vanaf de tweede verdieping door rijk versierde lijstvormige hoekprofielen met diamantkoppen, tandlijst, blokmotief en samengestelde kroonlijst benadrukt. De torenvensters en de vensters aan de westzijde zijn van houten, geprofileerde luifelkasten voorzien. Aan de linkerzijde van de westgevel de toren, met een zelfde gevel- en vensterindeling als aan de noordzijde. Het rechtergedeelte van deze gevel vertoont centraal een 5-zijdige uitbouw met aan de voorzijde begane grond een T-venster en op de verdieping een enkelruitsvenster. De schuine zijden van begane grond en verdieping hebben een 2 ruitsvenster. De vensters van de uitbouw op de verdieping worden bekroond door drie gebogen nissen met versieringen in "Pompeijaanse" stijl. Het centrale veld vertoont een schild waarin oorspronkelijk de naam "Matanze", (thans 1996: Zandman State), met aan weerszijden twee allegorische figuren, vermoedelijk voorstellende Fortuna (rechts) en Pallas Athene (links). In de ernaast gelegen velden een voorstelling van een vaasvormig ornament, met grotesken met dolfijnmotieven. Het ornament is gesigineerd met A. Gillet 1887. In de kap is centraal een oeil de boeuf aangebracht en aan de rechterkant van deze kap zitten eveneens twee oeil de boeufs. Aan de linkerzijde van de uitbouw bevindt zich een venstertravee met op de begane grond en de verdieping een T-venster en met in de kap een 2 ruitsdakkapel bekroond door een gebogen fronton. Aan de rechterzijde van de uitbouw heeft de begane grond een open loggia, die aan de westzijde twee rondbogen heeft en aan de zuidzijde een enkele rondboog. De rondbogen van de loggia rusten op samengestelde rechthoekige pijlers en een ronde zuil in het midden aan de westzijde. Boven de loggia bevindt zich de wintertuin uit omstreeks 1876, met aan de westzijde 2 grote rechthoekige vensters tussen Ionische pilasters. De wintertuin wordt overkapt door een afgeplat schilddak met een in 13 ruiten geleed dakschild. Centraal aan de zuidzijde bevindt zich de achteringang, die bereikbaar is via een onderkelderde bakstenen brug van later datum, volgens de overlevering ontworpen door Berlage. De bakstenen balustrade springt ter hoogte van de entree iets rechthoekig naar binnen en is ter hoogte van de oprit halfrond beëindigd. Aan de zijkanten van de balustrade bij de oprit 2 rechthoekige bakstenen plantenbakken. Deze entree wordt door een houten overkapping bekroond, met een zinken dak met gebogen dakschilden. Boven de entree een langwerpige, halfond trappenhuisvenster met erboven een door lijstwerk, guirlandes en met halfond fronton bekroond uurwerk. Aan weerszijden van de centrale venstertravee zwenkt het middengedeelte kwartcirkelvormig terug. In dit kwartcirkelvormige muurvlak bevinden zich aan weerszijden van de entree een gebogen 2 ruitsvenster. Aan de linkerzijde van het linkervenster zit in een halfonde nis een 2 ruitsvenster met halfond bovenlicht. Op souterrainniveau bevinden zich eveneens twee gebogen 2 ruitsvensters. De zijgevels van de onderkelderde brug vertonen 3 rechthoekige vensters. De oostgevel heeft aan de rechterzijde twee venstertraveeën met rechts op de begane grond en op de eerste verdieping een T-ruitsvenster en links twee later aangebrachte trappenhuisvensters: onder een 3 ruitslicht en erboven een 6 ruitslicht. Op de tweede verdieping zitten twee 2 ruitsdakkapellen met gebogen fronton. Links hiervan is een 5-zijdige uitbouw met aan de voorzijde een venstertravee met op souterrainniveau 2 enkelruitsvensters, op de begane grond een 2 ruitsvenster, op de verdieping een T-ruitsvenster en op de kap een 2 ruitsdakkapel met gebogen fronton. In de schuine zijden van de begane grond zitten 2 ruitsvensters. Op de verdieping aan de linkerzijde is een dubbele openslaande deur met een bovenlicht, dat toegang geeft naar een op de verdieping gelegen terras. Dit terras heeft een smeedijzeren balustrade met verticale, horizontale en cirkelvormige stijlen en regels. Op de hoeken van het terras bevinden zich 3 pilasters en een vrijstaande, vierkante zuil van een voormalige pergola. Aan de linkerzijde van de uitbouw bevindt zich begane gronds een 4 ruitsvenster en op de verdieping een houten paneeldeur, die eveneens toegang geeft tot het terras. INTERIEUR: het hoofdtrappenhuis (bij de hoofdentree) vertoont een ovaalvormige eikenhouten trap met een eikenhouten gesloten balustrade en een lambrizing, voorzien van paneelvakken en met inbouwkasten, en is in zijn geheel in het begin van de 20ste eeuw door Berlage ontworpen. De lambrizingen komen ook op de verdiepingen terug. De vloer van hal, gang en trappenhuis is uitgevoerd in zwarte en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

witte vierkante marmeren plavuizen. In de hal bevindt zich de toegangsdeur naar een zijvertrek. Deze deur is ontworpen door Berlage in de trant van de lambrizing van het trappenhuis. Aansluitend aan het trappenhuis is de gang gesitueerd, met paneeldeuren en een lambrizing die waarschijnlijk uit de bouwtijd van het huis stammen. Het tweede trappenhuis ligt achter en aansluitend aan deze gang. Het bestaat uit een omgaande vierkante trap met siersmeedijzeren, balustervormige spijlen. Als aanzetstuk van deze leuning een siersmeedijzeren lantaarn. De deurpartijen in dit trappenhuis op de begane grond zijn van paneelvakken voorzien en dateren eveneens het trappenhuis zelf uit de bouwtijd. De eetkamer heeft naar de tuin toe een 3-zijdige uitbouw. De wanden worden door pilasters in vakken geleed. Deze vakken worden door een omgaande houten lijst benadrukt. De schoorsteen is voorzien van een nieuwe mantel, die niet beschermingswaardig is. De schoorsteen zelf heeft naar boven toe een konisch verloop en omlijst een iets verzonken kegelvormige spiegel. De spiegel wordt bekroond door guirlandes met eikenloof en een kroonlijst met eierlijst. In het rechtervak aan de linkerzijde bevindt zich een blinde deur, die toegang geeft tot de loggia. Rechts van het hoofdtrappenhuis een kamer en suite met oorspronkelijke lambrizing en deuren met paneelvakken met ornamenteel bovenstuk. De plafonds zijn voorzien van bloemmotieven in stuc en beschildering in rechte vakken, eveneens deels met bloemmotieven. Aan de zuidzijde van de kamer zit een marmeren schoorsteenmantel uit circa 1900 in zwart en rood marmer. Het oostelijke vertrek op de eerste verdieping heeft een oorspronkelijk eiken parket met een meanderende sierrand. Het vertrek is voorzien van een zeer rijke wandversiering en wordt door pilasters in vakken geleed. De wanden worden afgesloten door een kroonlijst. De overgang van de muren naar het plafond verloopt half rond, door een zogenaamde kooflijst. Het rechte plafondgedeelte wordt door een rijk geprofileerd lijstwerk afgesloten, waarbinnen zich een plafondschildering met rozenguirlandes, treillage en een wolkenlucht bevindt. In het hart en in de hoeken van het plafond een rijk patroon in stuc, met schilden waarop bloemen omgeven door eikenloof, bladmotieven en vazen met fruit. De wandpilasters vertonen een geprofileerd voetstuk waarboven een stuk met paneel met bladranken, een bovenstuk met triglieven en een versierd kapiteel met eierlijst. Aan de onderzijde van de wandvakken bevindt zich een onderstuk dat het hele vertrek omgaat en door lijstwerk wordt geleed. De paneelvakken zijn voorzien van een omgaande eierlijst. Centraal aan de noordzijde is er een marmeren schouw uit de bouwtijd, met erboven een rijk geornamenteerde houten spiegel met guirlandes, bladranken en een eierlijst. Ter weerszijden van de spiegel zijn houten trofee-achtige ornamentstukken aangebracht, met cartouches, bladranken, guirlandes en bossen korenaren. De deurpartijen naar de beide trappenhuisen zijn van paneelvakken voorzien. Het tweede, grote trappenhuis is op de eerste verdieping voorzien van een half rond venster met een in glas-in-lood geschilderd jachttafereel van aangeschoten vogels. De wanden van dit trappenhuis zijn op de verdieping in iets vooruitspringende vakken geleed en worden afgesloten door een brede, geprofileerde kroonlijst. Een console-achtig ornamentstuk met triglieven, briefpanelen en muizetanden zit tussen deze vakken. Het plafond wordt door een breed en rijk geprofileerd rechthoekig lijstwerk afgesloten, met in het hart een samengesteld ornamentstuk van 4 voluten op een geprofileerde cirkelvormige ondergrond. Boven de eetzaal op de eerste verdieping een kamer met eveneens een 3-zijdige uitbouw naar de tuin, die geheel in Lodewijk XVI-stijl is uitgevoerd. De kamer heeft door lijstwerk en paneelvakken ingedeelde rijk bewerkte wanden. De muur wordt afgesloten door deels terugliggend en vooruitzwenkend lijstwerk met eierlijst. Aan de onderzijde is het vertrek van een lambrizing voorzien met rechthoekige en ronde vakken. De lambrizing zet zich door in de deurpartijen. De wandvakken en de dessus-de-porte zijn bespannen met beschildering op doek met voorstellingen naar Francois Boucher. De schilderijen worden omlijst door rijk geornamenteerd lijstwerk met onder meer eierlijsten. Centraal aan de noordzijde van de kamer een rood marmeren schouw, waarboven een van breed lijstwerk voorziene rechthoekige spiegel die aan de bovenzijde door guirlandes wordt afgesloten en door een cartouche wordt bekroond. Het in terugliggende rechthoekige vakken gelede plafond vertoont in het centrum en aan de korte zijde een half rond beëindigde plafondschildering van putti met bloemranken en een lint, tegen het fond van een wolkenlucht. In de 4 terugliggende, rechthoekige vakken van het plafond 4 ronde schilderijen, zogenaamde grauwtjes of witjes, voorstellend aan de noordzijde de Beeldhouwkunst, aan de oostzijde de Muziek, aan de zuidzijde de Schilderkunst en aan de westzijde de Bouwkunst. De

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

ronde schilderijen worden omgeven door geprofileerd lijstwerk met bladranken. Op de kruispunten van het lijstwerk rondom de centrale plafondschildering bevinden zich kleine, ronde koperen en glazen kroonluchters. De overgang tussen muur en plafond bestaat weer uit een kooflijst. De vakken en het lijstwerk van het plafond en van de wanden zijn van beschilderde en gesneden bloempatronen in groen en goud voorzien. In de uitbouw is de lambrizing onder de vensters voorzien van gesneden bladranken en roosters, geplaatst voor de verwarming. De omstreeks 1876 aangebouwde wintertuin aan de zuid-westhoek van het huis op de verdieping en aansluitend aan de kamer in Lodewijk XVI-stijl heeft door pilastervormige kozijnen gelede grote vensterpartijen, die aan de bovenzijde door een kroonlijst met palmetmotieven wordt afgesloten. Hierboven bevinden zich enigzins terugzwenkende bovenlichten/dakschilden. In de vloer is een ingebouwde verwarming aangebracht, met een het vertrek rechthoekig omgaande siersmeedijzeren rooster met bladmotieven, identiek aan de verwarmingsroosters in de uitbouw van de Lodewijk XVI kamer. Aan de noord-westzijde, aansluitend aan de Lodewijk XVI-kamer, de bibliotheek.

Waardering

HOOFDGEBOUW (Huis De Matanze) van algemeen belang:

- vanwege de ouderdom;
- vanwege de architectonische vormgeving;
- vanwege het zowel in- als uitwendig een gaaf bewaarde en als zodanig zeldzame voorbeeld van een 19de-eeuws, in rijk geornamenteerde eclectische stijl opgetrokken hoofdgebouw van een Oost-Nederlandse historische buitenplaats;
- vanwege de kenmerkende ligging binnen het in diverse stadia in de 19de eeuw tot standgekomen park in landschapstijl;
- vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Kasteel, buitenplaats

Functie

Landhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument